

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-358-25>

УДК 334:658.5

JEL classification C87; O1; O21

КУКЛІНОВА Тетяна

Національний університет «Одеська юридична академія»

<https://orcid.org/0000-0002-1370-2883>

email: tetiana.kuklinova@onua.edu.ua

ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ)

У статті досліджено теоретичні та прикладні аспекти фінансового, обліково-аналітичного та забезпечення операційного управління інтелектуальним капіталом (ІК) організацій в умовах цифрової економіки. Метою даної статті є розроблення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування інструментів фінансового, обліково-аналітичного забезпечення операційного управління ІК організацій в умовах цифрової трансформації. Визначено особливості операційного управління інтелектуальним капіталом, зумовлені здатністю знань до самозростання в процесі використання та необхідністю безперервного оновлення компетенцій, технологій і організаційних знань в умовах цифрової трансформації. Обґрунтовано, що ІК є одним із чинників формування конкурентних переваг, інноваційного розвитку та забезпечення довгострокової стійкості організацій. Встановлено, що чинна система фінансового обліку не забезпечує повного відображення більшості складових ІК, що ускладнює процеси прийняття управлінських рішень. Доведено необхідність інтеграції фінансового, управлінського й стратегічного обліку із сучасними аналітичними та цифровими технологіями для формування єдиного інформаційного середовища підтримки операційного управління організацією. Запропоновано організаційно-економічний механізм операційного управління ІК, що ґрунтується на взаємодії фінансового забезпечення, обліково-аналітичної системи, цифрових технологій та інструментів моніторингу ефективності.

Ключові слова: цифрова економіка, управління, фінансовий облік, інновації, фінансові технології, фінансові інструменти, операційне управління, облік, банк.

KUKLINOVA Tetiana

National University "Odesa Law Academy"

TOOLS OF FINANCIAL ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF OPERATIONAL MANAGEMENT OF INTELLECTUAL CAPITAL OF ORGANIZATIONS IN THE CONDITIONS OF DIGITIZATION (USING THE EXAMPLE OF A COMMERCIAL BANK)

The article examines the theoretical and applied principles of financial, accounting, analytical and digital support for operational management of intellectual capital of organizations in the context of digital transformation of the economy. The relevance of the study is due to the growing role of intellectual capital as a strategic resource that determines the competitiveness, innovative development, economic security and long-term sustainability of organizations. It is substantiated that traditional approaches to accounting do not provide a complete reflection of human, structural and relational capital, which limits the possibilities of their effective management and making informed management decisions. The purpose of the article is to develop theoretical and methodological provisions and practical recommendations for the formation of tools for financial, accounting, analytical and digital support for operational management of intellectual capital of organizations. In the research process, systemic, process, structural-functional, logical and comparative methods were used, as well as methods of generalization, analysis and synthesis of scientific approaches to intellectual capital management. The features of operational management of intellectual capital are identified, which consist in the continuous development of knowledge, accumulation of competencies, integration of digital technologies and the need for operational information support of management processes. An organizational and economic mechanism for operational management of intellectual capital is proposed, which is based on the interaction of financial support, accounting and analytical system, digital infrastructure, mechanisms for assessing and monitoring the effectiveness of the use of intellectual resources. A conceptual model of information support for intellectual capital management is developed, which contributes to increasing the efficiency of the use of intangible assets, optimizing management processes, accelerating digital transformation and strengthening the competitive advantages of organizations.

Keywords: digital economy, management, financial accounting, innovation, financial technologies, financial instruments, operational management, accounting, bank.

Стаття надійшла до редакції / Received 27.08.2026

Прийнята до друку / Accepted 07.10.2026

Опубліковано / Published 29.10.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© КУКЛІНОВА Тетяна

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Чинна система фінансового обліку не забезпечує повного відображення ІК у фінансовій звітності. Значна частина його складових — людський капітал, організаційні знання, цифрові компетентності

персоналу, корпоративна культура, внутрішньо створені інформаційні ресурси та результати інноваційної діяльності — не відповідають критеріям визнання активів відповідно до національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Тому розвиток обліково-аналітичного забезпечення, яке доповнює фінансовий облік управлінською та аналітичною інформацією є необхідним для ефективного операційного управління ІК організацій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

У науковій літературі значну увагу приділено питанням визначення сутності ІК Гусаковська Т. О., Святний Л. О. [1], Кошовий Б.П. [2], Прокопенко І. В., Босак А. О. [3] розглядають ІК як економічну категорію, що формує конкурентні переваги підприємства за рахунок використання знань, інновацій та нематеріальних активів. Питання ролі інтелектуального капіталу в розвитку підприємств, формуванні їх конкурентних переваг та забезпеченні економічної безпеки знайшли відображення у наукових публікаціях. Бреус С. і Чайки А. [4], Вакульчик О. М. і Ступнікер Г. Л. [5], Рамського А. Ю. та Сімавіна П. Ю. [6]. Водночас недостатньо дослідженими залишаються фінансові аспекти розвитку ІК, обліково-аналітичного забезпечення в єдину систему підтримки прийняття управлінських рішень.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою даної статті є розроблення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування інструментів фінансового, обліково-аналітичного та цифрового забезпечення операційного управління ІК в умовах цифрової трансформації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Людський, структурний та реляційний капітали перебувають у постійній взаємодії, утворюючи цілісну систему ІК організації. Їх взаємозв'язок забезпечує синергетичний ефект, за якого розвиток однієї складової стимулює зростання та підвищення ефективності інших. Така взаємодія сприяє накопиченню знань, розвитку інноваційного потенціалу, посиленню конкурентних переваг і підвищенню загальної результативності діяльності організації. В умовах цифрової економіки інвестиції в нематеріальні активи стають одним із головних факторів забезпечення довгострокової конкурентоспроможності організації. На відміну від традиційних матеріальних інвестицій, фінансування розвитку ІК забезпечує довгостроковий ефект через підвищення продуктивності праці, прискорення інноваційних процесів та зростання ефективності управлінських рішень.

ІК є стратегічним ресурсом організації, який забезпечує формування її конкурентних переваг завдяки ефективному використанню знань, професійних компетентностей персоналу, інноваційних розробок і партнерських зв'язків. На відміну від матеріальних ресурсів, ІК здатний генерувати додану вартість, прискорювати впровадження інновацій, підвищувати адаптивність організації до змін зовнішнього середовища та сприяти зростанню її ринкової вартості [7, с.129]. Саме тому інвестиції в розвиток ІК є важливою передумовою забезпечення довгострокової стійкості організації, її інноваційного розвитку та зміцнення конкурентоспроможності в умовах цифрової трансформації економіки.

Частка інвестицій у нематеріальні активи досягла 12,8 % ВВП, уперше перевищивши частку матеріальних інвестицій (11,8 % ВВП) [8] Людський капітал є одним із найцінніших активів України. До початку повномасштабної війни у сфері науки працювало близько 80 тис. дослідників, однак після 2022 року їх чисельність суттєво скоротилася внаслідок міграції, мобілізації, релокації наукових установ та скорочення фінансування наукової діяльності [9]. Незважаючи на складні умови воєнного часу, експорт комп'ютерних послуг забезпечує значні валютні надходження та свідчить про значний потенціал людського та цифрового капіталу, який може стати основою післявоєнного інноваційного розвитку.

Вважаємо, що особливістю операційного управління ІК є те, що його об'єкти мають здатність до самозростання в процесі використання. На відміну від матеріальних активів, знання не зменшуються внаслідок їх застосування, а навпаки — накопичуються, доповнюються новою інформацією та створюють передумови для появи нових інноваційних рішень. Водночас ІК характеризується високими темпами морального старіння, тому система менеджменту повинна забезпечувати безперервне оновлення компетенцій персоналу, технологій та організаційних знань.

На наш погляд, операційне управління ІК організацій повинно базуватися на інтегрованому використанні фінансових, обліково-аналітичних і цифрових інструментів, що забезпечують безперервний цикл планування, реалізації, контролю та оцінювання управлінських рішень. Але виникає потреба в можливості отримувати комплексну інформацію про витрати на розвиток людського капіталу, створення та впровадження інновацій, придбання програмного забезпечення, розвиток цифрової інфраструктури, фінансування науково-дослідних робіт та інших складових ІК.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення розвитку ІК підприємства доцільно розглядати як інтегровану систему, яка об'єднує чотири взаємопов'язані функціональні блоки: обліковий, аналітичний, інформаційно-цифровий та контрольно-управлінський. Кожен із зазначених блоків виконує специфічні

функції, проте їх комплексне застосування забезпечує формування єдиного інформаційного середовища для прийняття ефективних управлінських рішень щодо розвитку ІК підприємства.

Водночас чинна система фінансового обліку не забезпечує повного відображення ІК, оскільки значна частина його складових, зокрема людський капітал, організаційні знання, цифрові компетентності працівників, корпоративна культура та внутрішньо створені інформаційні ресурси, не відповідають критеріям визнання активів відповідно до чинних стандартів бухгалтерського обліку [10]. У результаті фінансова звітність не повною мірою відображає реальну економічну цінність підприємства та його інноваційний потенціал. Інтеграція облікової інформації з цифровими інформаційними системами, фінансовою аналітикою та системою стратегічного менеджменту створює передумови для підвищення інноваційної активності організації (Рис.1).

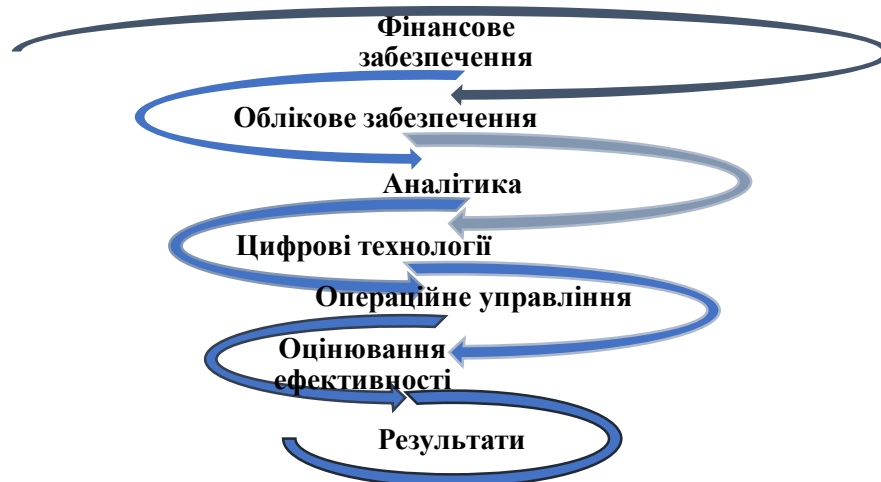

Рис.1. Інформаційно-аналітичне забезпечення операційним управлінням ІК

Складено особисто автором

Ефективне управління розвитком ІК потребує комплексного поєднання фінансового забезпечення, сучасних інформаційних технологій та обліково-аналітичної підтримки. Запропонований механізм забезпечує формування єдиного інформаційного середовища для прийняття управлінських рішень, підвищує ефективність використання фінансових ресурсів, сприяє розвитку людського, структурного, цифрового та ІК, а також посиленню інноваційної спроможності організації (Таблиця1).

Таблиця1.

Організаційно-економічний механізм управління ІК

Етап механізму	Зміст	Інструменти	Результат
Стратегічне планування	Визначення цілей розвитку ІК	Операційна стратегія, бюджетування	Пріоритетні напрями розвитку
Фінансове забезпечення	Формування джерел фінансування розвитку ІК	Власні кошти, кредити, гранти, інвестиції	Забезпечення ресурсами
Обліково-аналітичне забезпечення	Збір, облік та аналіз інформації щодо ІК	Фінансовий і управлінський облік, KPI, аналітика	Інформаційна підтримка управління
Цифрова підтримка	Автоматизація процесів управління ІК	ERP, CRM, BI, AI, Big Data	Підвищення оперативності та якості рішень
Моніторинг і коригування	Оцінювання ефективності та вдосконалення механізму	KPI, контроль, зворотний зв'язок	Підвищення ефективності розвитку ІК

Складено особисто автором

Для впровадження даного механізму необхідно:

- Інтегрувати систему фінансового, управлінського та стратегічного обліку шляхом формування єдиної інформаційної бази даних щодо витрат на розвиток людського, структурного, цифрового та реляційного капіталу, що забезпечить комплексну оцінку ефективності інвестицій в ІК.
- Запровадити систему KPI для моніторингу розвитку інтелектуального капіталу, яка повинна охоплювати фінансові, інноваційні, кадрові та цифрові показники, що дозволить здійснювати оперативне оцінювання результативності управлінських рішень.
- Використовувати сучасні цифрові платформи (ERP, CRM, BI, AI та Big Data тощо) для автоматизації процесів збору, обробки, аналізу та візуалізації інформації про інтелектуальний капітал, скорочення часу прийняття управлінських рішень і підвищення їх обґрунтованості.
- Удосконалити систему фінансового забезпечення розвитку ІК шляхом поєднання власних коштів підприємства із грантовими програмами, інноваційними фондами, банківським фінансуванням та іншими інвестиційними інструментами для реалізації програм цифрової трансформації.

- Запровадити безперервний моніторинг і контроль ефективності механізму шляхом регулярного аналізу KPI, проведення внутрішнього аудиту, оцінювання економічної ефективності інвестицій в ІК та своєчасного коригування операційної стратегії розвитку організації відповідно до змін зовнішнього середовища.

Наприклад, кредитування ІТ-сфери має низку специфічних особливостей, пов'язаних із переважанням нематеріальних активів, високою інноваційністю та швидкими темпами розвитку галузі. На відміну від традиційних підприємств, ІТ-компанії часто не мають достатнього обсягу матеріального забезпечення, тому банки під час ухвалення кредитних рішень оцінюють не лише фінансову звітність, а й бізнес-модель, стабільність грошових потоків, наявність довгострокових контрактів, інтелектуальну власність, кваліфікацію команди та потенціал масштабування бізнесу. Інструментами фінансування є інвестиційні кредити, кредитні лінії для поповнення оборотного капіталу, проєктне фінансування, факторинг, лізинг ІТ-обладнання та банківські гарантії. Важливу роль у підвищенні ефективності операційного управління розвитком ІК відіграє використання FinTech, яке забезпечує автоматизацію фінансового планування, бюджетування, контролю витрат, аналізу інвестицій у розвиток ІК та моніторингу фінансових результатів у режимі реального часу. Так, UKRSIBBANK є офіційним партнером IT Ukraine Association та ІТ-кластерів в усіх регіонах України, обслуговує понад 2 000 ІТ-компаній і 100 000 ІТ-фахівців, а його частка на ринку банківського обслуговування ІТ-галузі становить близько 30 % [11].

Також італійський банк Intesa Sanpaolo реалізував комплексну цифрову трансформацію, інтегрувавши мобільний банкінг, Big Data, штучний інтелект та CRM-системи. Цифрові інвестиції були спрямовані не лише на модернізацію технологічної інфраструктури, а й на розвиток людського, структурного та реляційного капіталу. Для оцінювання результативності банк використовував систему показників цифрової трансформації, що включала інвестиції в ІТ, витрати на навчання персоналу та розвиток цифрових каналів взаємодії з клієнтами, що забезпечило підвищення операційної ефективності та якості управлінських рішень [12].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Поєднання фінансового та управлінського обліку з економічним аналізом дозволяє отримувати своєчасну інформацію про інвестиції в інтелектуальні ресурси, оцінювати ефективність їх використання та забезпечувати інформаційну підтримку управлінських рішень. Інтеграція FinTech із системами ERP, CRM, BI та інструментами штучного інтелекту сприяє підвищенню прозорості фінансових потоків, якості обліково-аналітичного забезпечення та оперативності прийняття управлінських рішень. Це дозволяє організаціям більш ефективно управляти фінансовими ресурсами, мінімізувати ризики, оптимізувати інвестиції в ІК і забезпечувати стаке інноваційне зростання в умовах цифрової економіки.

Література

1. Гусаковська Т. О., Святний Л. О. Інтелектуальний капітал як важлива складова економічного потенціалу підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2023. № 79. С. 102–106. https://bses.in.ua/journals/2023/79_2023/16.pdf
2. Інтелектуальний потенціал нації як об'єкт забезпечення сталого розвитку України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2024. № 40. С. 600–610. <https://zenodo.org/records/13929751>
3. Прокопенко І. В., Босак А. О. Сутність і структура інтелектуального капіталу підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2016. № 851. С. 82–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2016_851_13
4. Бреус С., Чайка А. Концептуальні засади впливу інтелектуального капіталу на економічну безпеку системи закладів вищої освіти України. *Економіка та суспільство*, 2025 (80). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-132>
5. Вакульчик О.М., Ступнікер Г.Л. Вплив інтелектуального капіталу на розвиток підприємства. *Вісн. Придніпр. держ. акад. буд-ва та архіт.* 2006. N 11. С. 35–39.
6. Рамський А. Ю., Сімавін П. Ю. Роль інтелектуального капіталу в забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2025. № 2 (16). С. 247–255. DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0223>.
7. Куклінова Т.В. Роль інтелектуального капіталу в розвитку малих і середніх підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*, 2011. №4, Т.3 С. 128-132
8. World Intangible Investment Highlights 2026: Better Data for Better Business and Policy. *World Intellectual Property Organization (WIPO), Luiss Business School*. 2026. URL: <https://www.wipo.int/web-publications/world-intangible-investment-highlights-2026/en/key-trends-and-insights.html>
9. Служба статистики України: офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

10. Давидюк Т.В., Замула І.В., Легенчук С.Ф. Екологічний, інтелектуальний і людський капітал в теорії бухгалтерського обліку: монографія. *Житомир. держ. технол. ун-т. Житомир*, 2009. 480 с.
11. Пропозиції для ІТ. *Офіційний сайт UKRSIBBANK*. URL: <https://ukrsibbank.com/middle-and-small-business/offers-for-it/> (дата звернення: 14.07.2026)
12. Bernini F., Ferretti P., Angelini A. The digitalization–reputation link: a multiple case-study on Italian banking groups. *Meditari Accountancy Research*. 2022. Vol. 30, Issue 4. P. 1210–1240. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-02-2021-1201>

References

1. Gusakovska T. O., Svyatny L. O. Intellectual capital as an important component of the economic potential of an enterprise. *Black Sea Economic Studies*. 2023. No. 79. P. 102–106. https://bses.in.ua/journals/2023/79_2023/16.pdf
2. Intellectual potential of the nation as an object of ensuring sustainable development of Ukraine. *Scientific notes of the Lviv University of Business and Law. Economic series. Legal series*. 2024. No. 40. P. 600–610. <https://zenodo.org/records/13929751>
3. Prokopenko I. V., Bosak A. O. The essence and structure of intellectual capital of enterprises. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development*. 2016. No. 851. P. 82–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2016_851_13
4. Breus S., Chaika A. Conceptual principles of the influence of intellectual capital on the economic security of the system of higher education institutions of Ukraine. *Economy and Society*, 2025 (80). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-132>
5. Vakulchyk O.M., Stupniker G.L. The influence of intellectual capital on the development of the enterprise. *Visn. Prydnipr. state akad. bud–va and archit*. 2006. N 11. P. 35–39.
6. Ramsky A. Yu., Simavin P. Yu. The role of intellectual capital in ensuring the competitiveness of an enterprise. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations*. 2025. No. 2 (16). P. 247–255. DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0223>
7. Kuklinova T.V. The role of intellectual capital in the development of small and medium-sized enterprises. *Bulletin of Khmelnytsky National University*, 2011. No. 4, Vol. 3 P. 128-132
8. World Intangible Investment Highlights 2026: Better Data for Better Business and Policy. *World Intellectual Property Organization (WIPO), Luiss Business School*. 2026. URL: <https://www.wipo.int/web-publications/world-intangible-investment-highlights-2026/en/key-trends-and-insights.html>
9. Statistics Service of Ukraine: official website. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Davydyuk T.V., Zamula I.V., Legenchuk S.F. Ecological, intellectual and human capital in the theory of accounting: monograph. *Zhytomyr. State Technological University. Zhytomyr*, 2009. 480 p.
11. Proposals for IT. *Official website of UKRSIBBANK*. URL: <https://ukrsibbank.com/middle-and-small-business/offers-for-it/>
12. Bernini F., Ferretti P., Angelini A. The digitalization–reputation link: a multiple case-study on Italian banking groups. *Meditari Accountancy Research*. 2022. Vol. 30, Issue 4. P. 1210–1240. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-02-2021-1201>